

Na progu XXI wieku Instytut Archeologii i Etnologii PAN w ostatnim dziesięcioleciu (2002-2012)

Zakres badań prowadzonych w Instytucie, utworzonym w związku z akcją milenijną, od samego początku został znacznie rozszerzony, tak pod względem przestrzennym, jak i chronologicznym. Począwszy od pierwszych lat istnienia placówki, badaniami prowadzonymi w kontekście europejskim objęte zostały całe pradzieje ziem polskich na przestrzeni kilkudziesięciu tysięcy lat oraz czasu średniowiecza i okres nowożytny. Już w pierwotnych założeniach funkcjonowania Instytutu uwzględniono ponadto studia dotyczące kultur świata antycznego w rejonie Morza Śródziemnego i Morza Czarnego, które są kontynuowane, podobnie jak rozważania metodologiczne. Z czasem tak zakreślony zasięg działalności badawczej jeszcze się rozszerzał, czemu sprzyjał wzrost liczebności zatrudnianych pracowników naukowych oraz wyodrębnienie się archeologii, etnologii i historii kultury materialnej jako trzech podstawowych dyscyplin badawczych.

Długa tradycja interdyscyplinarnych z założenia badań, prowadzonych często we współpracy międzynarodowej, kontynuowana jest do dziś i ma znaczący wpływ na aktualny kształt, osiągnięcia i pozycję Instytutu. W ostatniej dekadzie Instytut utrzymał charakter największej ogólnopolskiej jednostki naukowej prowadzącej badania archeologiczne, czego najlepszym wyrazem jest jego struktura. Składają się na nią oddziały terenowe przekształcone w 2011 r. w ośrodki, jak też podlegające im mniejsze jednostki, rozlokowane w różnych częściach kraju. W Instytucie pracowało w tym okresie średnio około stu badaczy wielu specjalności zatrudnionych na stanowiskach naukowych oraz wielu pracowników inżyniersko-technicznych. To przede wszystkim archeolodzy, etnologowie i historycy, ale także np. przedstawiciele wybranych dziedzin nauk przyrodniczych i chemicznych. Ich badania prowadzone są we współpracy z przedstawicielami innych dyscyplin, m.in. z geologami, geomorfologami, paleobotanikami, paleozoologami i antropologami fizycznymi. Tak jak w przeszłości, także i teraz zakres chronologiczny prowadzonych w Instytucie studiów rozciąga się od paleolitu po współczesność, a poruszana problematyka dotyczy przeszłych i obecnych spo-

łączeń ziem polskich, Europy Środkowej i Śródziemnomorskiej, a także niektórych rejonów Azji, Afryki i Ameryki Południowej.

Badania realizowane są jak dawniej w ramach wieloletnich planów finansowanych ze środków na działalność statutową, ale w ostatnim dziesięcioleciu wyraźnie wzrosło znaczenie projektów grantowych. W latach 2003-2012 pracownicy Instytutu złożyli łącznie znacznie ponad 200 wniosków, uzyskując bardzo wysoką, ponad czterdziestoprocentową skuteczność ich pozyskiwania. Zakres tematyczny realizowanych projektów dobrze odzwierciedla zainteresowania pracowników i profil badawczy Instytutu na początku XXI w. Obejmują one pod względem chronologicznym przedział od górnopaleolitycznych łowców reniferów kultury magdaleńskiej aż po późnośredniowieczne i nowożytne miasta i zamki (archeologia, historia) oraz współczesną wieś karpacką (etnologia). Zakres przestrzenny projektów, w większości zorientowanych na ziemię polską i Europę, sięga z kolei od sztuki naskalnej w Sudanie i narzędzi krzemiennych w Egipcie czasów archaicznych, poprzez kultury starożytne wybrzeży Morza Egejskiego, po stosunki etniczne w Chinach i współczesną Jamajkę. Trzeba przy tym odnotować ważny od zawsze w działalności Instytutu nurt zainteresowań związany z metodologią i metodyką badań. Jego wyrazem w ostatniej dekadzie były np. realizowane granty poświęcone archeologicznym badaniom nieinwazyjnym. Ważną rolę w strukturze placówki cały czas odgrywa w tym zakresie Laboratorium Bio- i Archeometrii – dawny Zakład Nauk Stosowanych.

Podobnie jak w początkowych latach istnienia Instytutu, tak i dzisiaj duże znaczenie mają badania terenowe, przede wszystkim wykopaliska archeologiczne. W ostatniej dekadzie ukształtował się odmienny od poprzednich sposób pozyskiwania na ten cel środków, związany z przemianami ustrojowymi w Polsce oraz ze zmianami w finansowaniu nauki. Mają one w pewnej mierze wpływ także na zakres i charakter wykopalisk, których koszty w coraz

Srebrna, złocona i zdobiona niello sprzączka z wizerunkiem lwa na skuwce, Cząszkowo, gm. Piecki

Silver gilt buckle decorated in niello technique with a lion image on the ferrule, Cząszkowo, Piecki commune

(Fot./Photo M. Bogacki)

mniejszym stopniu pokrywane są z dotacji statutowej na działalność Instytutu, a w większym z projektów badawczych, badań ratowniczych prowadzonych najczęściej na wielką skalę, oraz we współpracy z lokalnymi samorządami. We wszystkich przypadkach osiągnęto w ostatnim dziesięcioleciu doskonałe rezultaty, doprowadzając często do odkryć niezwyklej wagi.

W odniesieniu do społeczności późnego paleolitu trzeba zwrócić uwagę na wieloletnie badania w Wilczycach koło Sandomierza, gdzie odkryto m.in. schematyczne figurki kobiece wykonywane z różnych surowców, przeważnie z krzemienia, oraz najstarszy na naszych ziemiach intencjonalny pochówek niemowlęcia. Aktualnie prowadzone są ważne badania wczesnomезolitycznego stanowiska w Krzyżu Wielkopolskim nad Notecią, które dostarczyły m.in. bardzo licznych, niekiedy unikatowych narzędzi z kości i poroża. Inny wieloletni projekt interdyscyplinarnych prac na stanowisku torfowym w Dąbkach koło Darłowa przyniósł zupełnie nowe ustalenia dotyczące relacji społeczności późnych łowców-zbieraczy i wczesnych ugrupowań rolniczych strefy południowobałtyckiej.

W badaniach nad młodszą epoką kamienia istotne rezultaty wniosły wieloletnie prace wykopaliskowe na Sandomierszczyźnie. W ostatnich latach odkrywano np. interesujący zespół osadniczy i cmentarny kultury ceramiki sznurowej w Wilczycach oraz długotrwałe i wielofazowe cmentarzysko z neolitu i początków epoki brązu w Kicharach Nowych. Natomiast kontynuowane od lat wykopaliska w Słonowicach w zachodniej Małopolsce doprowadziły do odkrycia unikatowego zespołu wyodrębnionej przestrzeni sakralnej, połączonej z cmentarzyskiem kultury pucharów lejkowatych.

Niezwykłych odkryć dokonano w badaniach nad okresem wpływów rzymskich i wędrowek ludów. Oprócz kontynuacji wykopalisk na cmentarzysku kultury wielbarskiej w Weklicach koło Elbląga,

szczególną uwagę koncentrują prace terenowe w Cząszkowie koło Mrągowo, gdzie nad nieistniejącym obecnie jeziorem Nidajno zarejestrowano zupełnie wyjątkowe miejsce kultu z III-V w. z bardzo cennymi zabytkami ruchomymi.

Od początku istnienia Instytutu szczególne znaczenie w działalności naukowej miały badania nad wczesnym średniowieczem Słowiańszczyzny Zachodniej i powstawaniem państwowości na naszych ziemiach. Również w ostatnich latach prowadzono szereg akcji wykopaliskowych, które dostarczyły zupełnie nowych, niekiedy wręcz zaskakujących odkryć. W pierwszej kolejności należy wymienić zakrojone na szeroką skalę prace terenowe w Stołpiu koło Chełma, gdzie badano wieżowy zespół rezydencjonalny ze schyłku wczesnego średniowiecza, następnie prowadzone na Śląsku wykopaliska w Miliczu i zespołu złożonego z grodziska i cmentarzyska w Rycynie. Z badań poznańskiej placówki Instytutu wspomnieć trzeba o pracach na grodzisku w Pszczewie oraz o istotnych, mających długą tradycję wykopaliskach w Santoku, położonym na pograniczu polsko-pomorskim. Na Pomorzu ważne badania prowadzono w okolicach Trzebiatowa, gdzie udało się zlokalizować pozostałości klasztoru premonstratensów w Białobokach i poprzedzające go osadnictwo.

Symptodem zmian zachodzących w finansowaniu prac terenowych jest realizacja dużych projektów wykopaliskowych we współpracy z lokalnymi samorządami. Szczególnie interesujące wyniki osiągnięto na obiektach wczesnośredniowiecznych. Realizowane dzięki współpracy z gminą w Międzyzdrojach badania na grodzisku w Lubinie na wyspie Wolin pozwoliły na odkrycie m.in. relikwów kościoła z czasów chrystianizacji tych ziem w XII w. i towarzyszącego mu cmentarzyska. Z kolei zakrojony na dużą skalę projekt finansowany przez Gminę Miasta Radomia ma za zadanie rekonstrukcję przemian osadnictwa w średniowieczu.

Dobrym przykładem prac terenowych z czasów późnego średniowiecza i nowożytności były prowadzone przez badaczy z Ośrodka Historii Kultury Materialnej wieloletnie wykopaliska na zamku w Tykocinie oraz w gospodarczej części zamku krzyżackiego w Malborku.

Niezwykle owocne rezultaty przynosi w ostatnim czasie aktywny udział Instytutu w badaniach ratowniczych. Największe przedsięwzięcia stanowią wykopaliska autostradowe, realizowane w ostatnim dziesięcioleciu przede wszystkim przez zespoły z Krakowa, Wrocławia, Łodzi, Poznania i Warszawy. Prowadziły one wyprzedzające badania na wielkich powierzchniach na różnych odcinkach autostrad A1, A2, A4 i A8, dróg szybkiego ruchu S3, S5, S19 oraz innych inwestycji drogowych. Liczne źródła archeologiczne pozyskane w ich wyniku wzbogaciły, a niekiedy zmieniły obraz pradziejów od epoki kamienia po średniowiecze. Zwracając w tym miejscu uwagę tylko na te najbardziej wyjątkowe, przywołać należy odkrycia z Domasławia koło Wrocławia, gdzie zarejestrowano na dużej przestrzeni pozostałości obozowisk, osad i cmentarzysk z okresu neolitu, wczesnej epoki brązu i epoki żelaza oraz z Bodzia koło Włocławka. Tam natrafiono na niezwykle, bogato wyposażone cmentarzysko rządowe z grobami komorowymi datowanymi na X-XI w.

Następujące w ostatnich latach znaczące wzbogacenie bazy źródłowej drogą badań terenowych oraz dzięki opracowywaniu nowszymi metodami materiałów z dawnych wykopalisk nie tylko znacznie poszerzyło dotychczasową wiedzę o pradziejach i średniowieczu ziem polskich, ale doprowadziło do istotnych weryfikacji dawnych ustaleń. Być może zatem zbliża się czas przygotowania nowej syntezy; ostatnie takie dzieło dotyczące pradziejów Polski opracowane przez Instytut wydano ponad 30 lat temu. Udział w tych pracach ma Laboratorium Bio- i Archeometrii, które w obecnym kształcie powstało poprzez połączenie Pracowni Archeobiologicznej, prowadzącej badania z zakresu palinologii, archeobotaniki, archeozoologii, archeomalakologii, z Centralnym Laboratorium zajmującym się konserwacją i wszelkimi analizami archeometrycznymi.

Osiągnięcia Instytutu upowszechniane są też w szerszych kręgach społeczeństwa poprzez organizację imprez popularyzujących naukę, takich jak festiwale nauki, pikniki naukowe, oraz organizację wystaw w kraju i za granicami, często we współpracy z administracją samorządową.

Prowadząc zakrojone na szeroką skalę badania, Instytut podtrzymuje także swoją pozycję największego wydawcy naukowej literatury z zakresu archeologii i etnologii w Polsce i całej środkowej Europie. W ciągu ostatniego dziesięciolecia opublikował ponad 150 wydawnictw zwartych: monografii, prac zbiorowych i materiałów pokonferencyjnych, w łącznym nakładzie przekraczającym pięćdziesiąt tysięcy egzemplarzy. Pewna ich część została udostępniona w ramach dziewięciu serii prowadzonych w Instytucie. Niektóre z nich, żeby wymienić tylko *Polskie Badania Archeologiczne* czy *Studia i Materiały z Historii Kultury Materialnej*, mają bardzo już długą tradycję. Inne, takie jak związane z badaniami ratowniczymi *Archeologiczne Zeszyty Autostradowe* i *Via Archaeologica*, powstały właśnie w ostatnim dziesięcioleciu. W tym też czasie utworzono cenną serię *Collectio Archaeologica, Historica et Ethnologica*, prezentującą zebrany dorobek najbardziej zasłużonych uczonych związanych z Instytutem. Szczególnie znaczenie w obiegu naukowym mają periodyki wydawane w Instytucie i redagowane przez jego pracowników. Wszystkie z dziewięciu nieprzerwanie ukazujących się drukiem czasopism

Srebrna kaptorga (pojemnik na amulety) z wyobrażeniem drapieżnego ptaka, Bodzia k. Włocławka

Silver amulet box with a predatory bird depicted on the side, Bodzia near Włocławek

(Fot./Photo M. Jórdeczka)

należą do najważniejszych w kraju, czego dowodzi ich obecność na liście ERIH. Są wśród nich sztandarowe dla każdej z uprawianych w Instytucie dyscyplin tytuły, takie jak „Archeologia Polski”, „Przegląd Archeologiczny”, „Etnografia Polska” czy „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”. Funkcję oddziaływania na pozakrajowe środowiska naukowe pełnią periodyki publikowane w językach obcych: „Archaeologia Polona”, „Ethnologia Polona”, „Archeologia”, „Fasciculi Archaeologiae Historicae”, czy „Journal of Urban Ethnology”, wydawany do 2012 roku przez Polskie Towarzystwo Etnologii Miasta.

O stosownej do swego potencjału, zasięgu i jakości prowadzonych badań pozycji Instytutu na arenie międzynarodowej świadczy rozległa współpraca pracowników w ramach różnorodnych umów zawartych z wieloma europejskimi instytucjami naukowymi. Obecnie we współpracy

z badaczami z innych krajów prowadzonych jest ponad 60 projektów, dotyczących różnych aspektów społecznej przeszłości Europy, Afryki i Azji. Jednocześnie pracownicy Instytutu uczestniczą aktywnie w życiu naukowym przez publikacje, udział i organizację konferencji. W ostatnim dziesięcioleciu zorganizowali łącznie około 150 konferencji naukowych, z których ponad połowa miała charakter międzynarodowy. Przykładowo wymienimy kilka z nich o szczególnym znaczeniu i skali oddziaływania, jak np. 12th Annual Meeting of European Association of Archaeologists, Kraków 2006; Final Paleolithic of the Great European Plain. New Ideas and Discoveries, Poznań 2003; Archaeology of the Earliest Northeastern Africa, Poznań 2003; Fifth International Conference on Archaeological Prospection, Kraków 2003; Frühe slawische Siedlung in Mitteleuropa (6.-9. Jahrhundert) im Lichte naturwissenschaftlicher Datierung, Wrocław 2008 czy też Rome, Constantinople and Newly-Converted Europe: Archaeological and Historical Evidence, Kraków 2010. Poza konferencjami warto wspomnieć o sesjach zorganizowanych na wielkich kongresach europejskich.

Instytut, zajmujący nieustannie czołową pozycję naukową, spełnia również od początku istnienia zadanie placówki mającej uprawnienia do nadawania stopni naukowych. Podobnie jak w przeszłości, także i w ostatnim czasie Rada Naukowa Instytutu prowadzi te procedury nie tylko dla swoich pracowników, ale też dla badaczy z innych placówek, wpływając tym samym na kształt dyscyplin naukowych uprawianych w Instytucie w przyszłości. W latach 2003-2012 za pośrednictwem Rady Naukowej IAE PAN siedmiu badaczy uzyskało tytuły profesorskie nauk humanistycznych. W tym samym czasie Rada przeprowadziła ponad dwadzieścia przewodów habilitacyjnych w zakresie archeologii i etnologii, jak też nadała ponad czterdzieści stopni doktora. W ostatnich latach najmłodszy badacze spoza Instytutu mają możliwość zdobywania doktoratów w ramach przywróconego i zreorganizowanego Studium Doktoranckiego.

po prawej / right:

*Kurhan z późnej epoki brązu. Czarnogóra
Burial mound from the Late Bronze Age. Montenegro
(Fot./Photo M. Bogacki)*

*Kamienna obstawa grobowa z najstarszej fazy cmentarzyska
(kultura pucharów lejkowatych). Kichary Nowe k. Sandomierza
Stone-encased grave from the oldest phase of the cemetery
(Funnel Beaker Culture). Kichary Nowe near Sandomierz
(Fot./Photo H. Kowalewska-Marszałek)*

Powstały przed sześćdziesięcioma laty Instytut, placówka o wielkich zasługach dla polskiej humanistyki w drugiej połowie XX w., wchodził w okres przemian ustrojowych i zmian w organizacji nauki polskiej jako największa i najbardziej znacząca instytucja naukowa tego typu w Europie Środkowej. Mimo zmieniających się warunków uprawiania nauki w Polsce, ta wysoka pozycja naukowa została utrzymana także w ciągu ostatniej dekady. O randze Instytutu decyduje w pierwszej kolejności możliwość zatrudniania stosunkowo dużej liczby wysoce wykwalifikowanych badaczy i posiadanie dobrze zorganizowanej sieci placówek położonych w różnych częściach Polski, co umożliwia i ułatwia prowadzenie badań w szerokiej skali geograficznej. Towarzyszy temu bardzo dobre

zaplecze i infrastruktura naukowa, w tym największa w kraju biblioteka specjalistyczna oraz laboratorium analityczne. Koncentrując się na realizacji projektów badawczych w Polsce, Instytut prowadzi dobrze zorganizowaną współpracę międzynarodową, wychodzi ze swymi badaniami archeologicznymi nie tylko na obszary krajów sąsiednich, w rejon Morza Egejskiego, ale też Afryki Północnej, a ze studiami etnologicznymi także na inne kontynenty. Łącząc pod jednym dachem uprawianie trzech dyscyplin naukowych, Instytut reprezentuje najlepsze tradycje polskiej archeologii i interdyscyplinarnych badań nad przeszłością społeczną, a jednocześnie wytycza nowe ścieżki badawcze i kształci kadry, co przynosi pożytek polskiej nauce i kulturze obecnie i daje nadzieję na przyszłość.

On the threshold of the 21st century

The Institute of Archaeology and Ethnology PAN in the past ten years (2002-2012)

The research scope of the Institute, which was founded on the crest of Poland's Millennium project, was always designed to be broad, in territorial as well as chronological terms. From the first years it covered the prehistory of Polish lands counting in the tens of thousands of years, as well as the medieval and modern periods, always keeping the European context in view. The original program guidelines also assumed studies of the ancient world and ancient cultures in the Mediterranean and the Black Sea littoral, as well as methodological considerations. Over time this scope of research has been continued and enlarged, corresponding to growing employment in the Institute and reflecting the three principal research fields that gradually took shape: archaeology, ethnology and history of material culture.

The long tradition of interdisciplinary research, most often engaging international cooperation, has been continued and has had meaningful impact on the current shape, achievements and position of the Institute. In the past ten years the Institute has remained Poland's largest scientific institution charged with archaeological research and the structure of the Institute best expresses this state of affairs. In 2011, the field branches of the Institute were transformed into Centres, as were also smaller units located in different parts of the country. During this period the staff averaged about one hundred researchers representing diverse scientific specialities, mainly archaeologists, ethnologists and historians, as well as scientists from selected fields of the nature sciences and chemistry, and a host of administrative and engineering personnel. Acting in close cooperation are representatives of other disciplines, including geologists, geomorphologists, paleobotanists, paleozoologists and physical anthropologists. As in the past, so today, the chronological scope of the research conducted in the Institute stretches from the Paleolithic to Modernity and the issues taken up in research concern past and present societies in Polish lands, Central Europe and the Mediterranean region, as well as selected regions of Asia, Africa and South America.

As before, the research is conducted within the framework of long-term plans financed from statutory means, although the share of funding from project grants has grown substantially in

recent years. In 2003-2012, the Institute staff submitted altogether more than 200 grant proposals, achieving a high return of more than 40% awarded grants. The thematic scope of implemented projects well reflects the interests of the staff and the research profile of the Institute on the threshold of the 21st century. In chronological terms, it stretches from the Upper Paleolithic reindeer hunters of Magdalenian Culture to the late medieval and modern towns and castles (archaeology and history) and the contemporary Carpathian countryside (ethnology). The thematic scope is mostly focused on Polish lands and Europe, but it also extends to the rock art in Sudan and flint tools in Egypt of the archaic period, and the ancient cultures of the Aegean, as well as ethnic relations in China and modern Jamaica. One should also note the research interest in methods and methodology, which has always been current in the Institute. In the past decade there has been, among others, a project grant devoted to archaeological non-invasive research. An important role in the Institute's structure continues to be played by the Bio- and Archaeometry Laboratory (formerly, Applied Sciences Department).

As in the early years of the Institute, so today, fieldwork, especially archaeological excavations, have remained a key part of scientific activities. In the past decade a new way of funding excavations has been put in place, this in connection with the system transformation in Poland and the reforms being introduced in government funding of science. It has affected the scope and character of the excavations that are currently being conducted, which are financed less and less from the Institute's statutory budget and more and more from project grants, extensive rescue excavation programs and cooperation agreements with local self-government authorities. In all cases, the work of the past decade has been successful and, more often than not, it has brought exceptional discoveries of great importance.

Regarding the Late Paleolithic communities, one should note the research at the Wilczyce site near Sandomierz, which has produced, among others, schematic female figurines made of diverse materials, mostly flint, and the oldest intentional child burial known from Poland's territory. Important work is currently being done on the early Meso-

lithic site in Krzyż Wielkopolski on the Noteć river; this has yielded, among others, many, sometimes unique tools made of bone and antler. Another longstanding interdisciplinary project is the excavation of the bog site in Dąbki near Darłowo, which has contributed entirely new data on the relationship of late hunters and gatherers and the early farmers of the Southern Baltic zone.

Important results concerning the Neolithic period have been gained from excavations in the Sandomierz region. A settlement and burial complex attributed to the Corded Ware Culture has been uncovered in recent years at Wilczyce and a multi-phase cemetery from the Neolithic and the Early Bronze Age has come to light in Kichary Nowe. The excavations in Słonowice in western Little Poland, which have been running for many years, combined with a large-scale geophysical survey, have uncovered a unique sanctuary connected with a cemetery of the Funnel Beaker Culture.

Unusual discoveries have been made within the framework of research on the Roman Influences and Migration periods. Work has continued on a cemetery of Wielbark Culture in Weklice, while new research has focused on excavations in Czaszkowo (both near Elbląg), where an exceptional cult place from the 3rd-5th century with extremely valuable small finds has been recorded at the edge of the now extinct Nidajno Lake.

From the start the Institute's research was focused on the world of early medieval Western Slavdom and on the emergence of Polish statehood. In recent years several excavation projects have contributed entirely new and sometimes surprising data in this field. One should mention foremost the extensive fieldwork in Stołpie near Chełm, which has uncovered a residential complex with tower from the terminal phases of the early medieval period. Then there are the excavations in Milicz in Silesia and the complex of stronghold and cemetery in Ryczyn. The list of projects by the Poznań centre includes the Pszczew fortified site and the stronghold in Santok with a long tradition of excavations, representing occupation in the Polish-Pomeranian borderland. Important work in Pomerania includes the excavations in the neighbourhood of Trzebiatów, where researchers have located the remains of a monastery of the Premonstratensians in Białoboki and the settlement that had preceded it on the spot.

Another visible effect of new funding sources for excavations are the numerous large excavation projects carried out in cooperation with local self-government authorities. Of particular interest is the work carried out on early medieval sites. Excavations of the fortified site in Lubin on Wolin island, conducted in conjunction with the authorities of Międzyzdroje commune, have uncovered, among others, the relics of a church, dating to the conversion of these lands to Christianity in the 12th century, and an accompanying burial ground. In turn, a large-scale project financed by the municipality of Radom is aimed at reconstructing settlement change in the city in the Middle Ages.

A good example of fieldwork carried out by the Centre for the History of Material Culture on a late medieval and modern age site are the long-lasting excavations of Tykocin Castle and the work in the domestic part of the Teutonic Knights' Castle in Malbork.

The Institute's recent active involvement in rescue operations has brought a number of spectacular results. The largest undertakings are the rescue excavations on the highway construction projects, conducted in the past decade primarily by units from Kraków, Wrocław, Łódź, Poznań and Warsaw. This work has preceded road construction over extensive areas of the proposed highways A1, A2, A4 and A8, expressways S3, S5, S19 and other road investment projects. Numerous archaeological sources collected in the course of these archaeological projects have

Srebrny wity pierścień z Bodzia
Silver wire plaited finger-ring from Bodzia
(Fot./Photo M. Jórdeczka)

enriched and on occasion even changed the commonly accepted vision of prehistory from the Stone Age through the medieval period. The most exceptional of the finds are the discoveries in Domasław near Wrocław, where remains of camps, settlements and cemeteries from the Neolithic, Early Bronze Age and Iron Age were discovered spread over a large area. Of equal importance is the very richly furnished row cemetery with chamber graves from the 10th-11th century, excavated in Bodzia near Włocławek.

The growing source base in recent years, which is the effect of intensive fieldwork as well as examination of material from older excavations using new methods, has not only extended

knowledge of prehistory and the Middle Ages in Poland's territory, but has also led to significant verification of older determinations. It may be time now for a new synthesis, the last such work on the prehistory of Poland having been published by the Institute more than 30 years ago.

The Bio- and Archaeometry Laboratory has its share in these new determinations. The Laboratory was created in its present form from the Archaeobiological Unit, which had been doing research in the fields of palynology, archaeobotanics, archaeozoology and archaeomalacology, and the Central Laboratory, which had been engaged in studies of metallurgy, conservation and all kinds of archaeometric analyses.

Średniowieczna przeprawa przez Obrę – podwieszany młyn na stan. 36 w Lutolu Mokrym
Medieval river crossing on the Obrę – water-wheel powered mill on site 36 in Lutol Mokry

(Fot./Photo M. Jórdeczka)

The achievements of the Institute are popularized through the Institute's participation in events for the general public, like the Science Festival, Scientific Picnic and the organization of exhibitions at home and abroad, often in cooperation with local self-government authorities.

The Institute has also held its position as the biggest scientific publisher of books from the fields of archaeology and ethnology in Poland and Central Europe. More than 150 monographs, collective works and post-conference proceedings have been published under the Institute's banner in the past ten years, the total edition exceeding 50,000 copies. A certain number of these came in the nine series published by the Institute. Some of these, to mention only *Polskie Badania Archeologiczne* [Polish Archaeological Research] and *Studia i Materiały z Historii Kultury Materialnej* [Studies and Materials from the

History of Material Culture], have a very long tradition. Others, like the *Archeologiczne Zeszyty Autostradowe* [Highway Archaeological Books] and *Via Archaeologica*, connected strictly with rescue archaeological work, were initiated in the past ten years. Another recent series of the Institute is the *Collectio Archaeologica, Historica et Ethnologica*, which presents the collected achievement of the most outstanding scholars connected with the Institute.

Journals published by the Institute and edited by scholars from the Institute lead the ranking of scientific publications. All nine journals issued uninterruptedly by the Institute belong among the most important in Poland and their position is sealed by their ERIH ranking. They include flagships of each of the Institute's research disciplines, such as "Archeologia Polski", "Przegląd Archeologiczny" [Archaeological Review], "Etnografia

Polska" and "Kwartalnik Historii Kultury Materialnej" [Quarterly of the History of Material Culture]. Journals published by the Institute in foreign languages have impact on research communities abroad: "Archaeologia Polona", "Ethnologia Polona", "Archeologia", "Fasciculi Archaeologiae Historicae" and the most recent addition to the Institute's list of periodicals, "Journal of Urban Ethnology", formerly published by the Polish Society of Urban Ethnology.

The international status of the Institute, reflecting its potential, scope and quality of research, is attested by extensive cooperation with many European scientific institutions within the framework of various agreements. More than 60 research themes, concerning different aspects of the social past of Europe, Africa and Asia, are currently investigated in cooperation with scholars from other countries. At the same time scholars from the Institute are active in scientific life through publications, participation and organization of conferences. Altogether in the past decade they have organized about 150 scientific conferences, of which more than half were international in character. Suffice it to mention a few with the most significant scope and impact: 12th Annual Meeting of the European Association of Archaeologists, Kraków 2006; Final Paleolithic of the Great European Plain. New Ideas and Discoveries, Poznań 2003; Archaeology of the Earliest Northeastern Africa, Poznań 2003; Fifth International Conference on Archaeological Prospection, Kraków 2003; Frühe slawische Siedlung in Mitteleuropa (6.-9. Jahrhundert) im Lichte naturwissenschaftlicher Datierung, Wrocław 2008 and Rome, Constantinople and Newly-Converted Europe: Archaeological and Historical Evidence, Kraków 2010. One should also mention sessions organized at the big European congresses.

Maintaining its leading scientific position from the start, the Institute has also served as an institution awarding scientific degrees. As in the past, so today, the Scientific Council of the Institute approves the degrees of not only the Institute's staff, but also researchers from other institutions,

thus influencing the shape of the disciplines to be cultivated in the Institute in the future. In 2003-2012, seven scholars received professorial appointments through the IAE PAN Scientific Council. In the same period the Council proceeded with more than 20 habilitations in the fields of archaeology and ethnology, as well as conferred more than 40 doctoral degrees. In recent years, the youngest generation of researchers from outside the Institute has had the opportunity to obtain doctoral degrees through the Institute's reactivated and reorganized Doctoral Program.

The Institute, which was established 60 years ago and has greatly impacted the humanities in Poland in the second half of the 20th century, entered the period of state system transformation and national science reform as the biggest and most outstanding scientific institution of its kind in Poland and Central Europe. Despite the changing conditions of practicing science in Poland, this high scientific position has been maintained in the past decade. The rank of the Institute is exemplified foremost by the relatively large number of highly qualified researchers on its staff and the well organized network of units located in different parts of Poland, which makes it possible and facilitates conducting excavations on a broad geographic scale. This is accompanied by well organized facilities and a scientific infrastructure, which includes the largest specialist library in Poland and an analytical laboratory. While it is focused on research projects carried out in Poland, the Institute also has a well organized network of international cooperation, conducting archaeological research not only in neighbouring countries, but also in the Aegean and North Africa, and ethnological studies also on other continents. Combining under one roof research in three different scientific disciplines, the Institute represents the best traditions of Polish archaeology and interdisciplinary research on the social past. At the same time it sets new research trends and trains staff, thus contributing to the good standing of Polish science and culture now and in the future.